

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรมะ ฟังธรรมะ

ในพระไตรปิฎก การฟังธรรม ฟังธรรมแสนยาก เพราะการฟังธรรมๆ สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีการสื่อสาร ไม่มีเทคโนโลยีต่างๆ การฟังธรรมต้องฟังจากปาก โดยจากพระโอษฐ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การฟังธรรมจึงฟังธรรมแสนยาก

แต่! แต่ฟังเรื่องการตึนตึนินทา เรื่องสามะเรเทเมมา เราคุยกันได้เองใจ เห็นใหม่ เราได้แต่เรื่องตึนตึนินทา

แต่เรื่องธรรม เรื่องธรรม ธรรมะออกมาจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นใจที่สะอาดบริสุทธิ์ เวลาสะอาดบริสุทธิ์ เห็นใหม่ เวลาแสดงธรรม แสดงธรรม ตั้งแต่อนุพุพิกิตาเพราะว่าโดยคนทั่วไป โดยคนทั่วไป ธรรมคืออะไร กายกับใจ กายกับใจยังจับต้องไม่ได้เลยว่า กายกับใจมันเป็นอะไร

เวลาร่างกาย ร่างกาย สิ่งมีชีวิตมันถึงมีร่างกาย เวลาจิตวิญญาณออกจากร่างกายไปแล้วมันเสียชีวิตไป สิ่งนั้นเป็นซาก นั่นคือร่างกายที่แท้ๆ แต่เวลาสิ่งที่มีชีวิตมีกายกับใจ จับต้องไม่ได้เลยว่าใจเป็นอย่างไร ใจเป็นอย่างไร ทั้งๆ ที่เวลาสุข เวลาทุกข์ หัวใจมันทุกข์

เวลาเราเกิดมา เกิดมาตั้งแต่เป็นทารกไป พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เพราะพ่อแม่ให้ชีวิตนี้มา เวลาให้ชีวิตนี้มา พ่อแม่พุ่มพักมา พุ่มพักมาจนเราเติบโตขึ้นมา เวลาเติบโตขึ้นมา สิ่งที่พ่อแม่สอนมา สอนมา กตัญญูกตเวทียให้ถือว่าพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ถ้าภาษาทางโลก ทางลิขสิทธิ์ พ่อแม่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เจ้าของชีวิต แต่เราเกิดมาแล้ว เวลาโตขึ้นมาเราไม่คิดถึงสิ่งนั้นเลย เรามีแต่แบมือขอ แบมือขอใจ แบมือขอ

ความให้เนี่ยความเมตตาของพ่อแม่เป็นรักที่สะอาดบริสุทธิ์ใจ ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์ เวลาที่ไหนมีรัก รักก็ต้องปรารถนาให้สมความปรารถนา พอไม่สมความปรารถนาก็มีความทุกข์ มีความปรารถนาแล้ว ถ้ามีการตกทุกข์ได้ยาก ยิ่งมีความทุกข์เข้าไปใหญ่เลย ถ้ามีความทุกข์เข้าไปมาก สิ่งที่เป็นทุกข์ เป็นทุกข์ ทุกข์เป็นสัจจะเป็นความจริงใจ เป็นสัจจะเป็นความจริงเพราะเราแบกรับภาระสิ่งนั้นไง

แต่ถ้าเป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ให้ศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอศึกษาแล้วนะ **สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรสภาพไปหมด** ตั้งแต่เราเกิดมา ตั้งแต่เป็นทารกเดี๋ยวนีก็เป็นผู้ใหญ่ แล้วเราก็จะแก่เฒ่าของเราไป แล้วเราชราคร่ำคร่า เราต้องเสียชีวิตนี้ไป มันเป็นสัจจะเป็นความจริงใจ

ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงอยู่นี้ ชีวิตของเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฏฏะ เป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ถ้าเราคิดนะทุกอย่างมาจากความคิดเราหมดเลย เรายึดตัวเราเป็นศูนย์กลางหมดเลยไง เราเลยทุกข์ เราเลยแบกโลกเลยไง

นี่ศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษา มา ศึกษา มา เห็นไหม เราเคารพบูชาสัจธรรม สัจธรรมใจ มันเป็นสัจจะเป็นความจริง คนเราเกิดมาต้องมีการศึกษาเพื่อมีสติปัญญาทำมาหากิน การทำมาหากินนั้นเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นี่สะสมไว้เพื่อความมั่นคงของชีวิต แล้วเวลาเกิดไฟไหม้ ๑๐๐ ล้าน ๒๐๐ ล้านหมด ไฟไหม้เกลี้ยงเลย

แต่ถ้าเราทำของเรา เรา รู้จักใช้สอยนะ สิ่งที่เป็นทรัพย์สมบัติ เราสร้างประโยชน์ได้ไง ตอนสร้างประโยชน์นี้แหละมันถึงจะเป็นบุญกุศล เป็นอานาชาตนาบารมีของเราไง ถ้าเราไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะสร้างประโยชน์นะ เราก็สร้างประโยชน์ด้วยกิริยา ด้วยมารยาทของเรา เราสร้างประโยชน์ด้วยน้ำใจของเราไง น้ำใจของเรา เราเผื่อแผ่ คนมีน้ำใจต่อกันอยู่ที่ไหนมันก็อบอุ่นนะ

คนที่หวาดระแวงทุกข์มาก อยู่ที่ไหนก็ไม่เป็นสุข เพื่อนบ้าน ถ้าเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ใ้อโฮ! ถูกรางวัลที่ ๑ ถ้าเพื่อนบ้านเขาจับผิดนะ ทั้งวันทั้งคืนอยู่บ้านมีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นนะ แต่เวลามีน้ำใจ เราสร้างคุณงามความดีของเรา สร้างคุณงามความดีของเรา สร้างคุณงามความดีเพื่ออะไร ทำไมคนอื่นเขาไม่สร้างความคิดดี เขามีความสุข ทำไมต้องสร้างความคิดดีของเรา

จริงหรือ เขามีความสุขจริงหรือ เรามองต่างหากว่าเขามีความสุข เขาก็เหมือนเรานี่ เขาก็มองว่าเรามีความสุข เราเดือดร้อนเกือบตาย เขามองว่าเรามีความสุขนะ เข้าขึ้นมาก็มีความสุข ไปไหนก็มีความสุข แต่หัวใจเดือดร้อนไง เดือดร้อน นี่ไงที่สังกรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนลงมาที่นี้ไง ธรรมโอสถ ธรรมโอสถ ธรรมโอสถ สังกรรมมันเป็นโอสถได้ อย่งไรละ โอสถเพราะเราเข้าใจสิ่งนั้น ถ้าเราเข้าใจสิ่งนั้นเราเกิดปัญญา

พอเกิดปัญญา เห็นใหม่ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ท่านสอนนะสอนเรื่องดินใจ ห่มดิน เวลาโคนต้นไม้เขาใช้ใบไม้ ใบหญ้าห่มดิน ห่มดิน เพื่อความชุ่มชื้น เพื่อความอุดมสมบูรณ์

แล้วหัวใจเราละ ธรรมะห่มไว้ไง เรามีสติปัญญาห่มเพื่อความอบอุ่นใจ คนมีสติปัญญานะตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ จะมีสิ่งใดก็แล้วแต่มันรักษาหัวใจตัวเองได้ แล้วไม่ตกใจไม่ตื่นเต้นไปกับเขา รักษาชีวิตนี้ไว้ได้ ด้วยสติด้วยปัญญาใจ ห่มดินใจ ห่มหัวใจเราไว้ไง ด้วยธรรมะด้วยสังกรรมใจ อย่าเดือดร้อน อย่าดิ้นรนจนเกินไปนัก

คนเราถ้าคนขยันหมั่นเพียรเขาก็ทำของเขาด้วยนิสัยของเขา แต่เขาก็มีปัญญาของเขา นะ เวลากระหืดกระหอบจบไปแล้วนะ เออ! จบแล้ว เมื่อกี้ไต่บ้ำมันกระหืดกระหอบไปแล้ว ตอนนี้เป็นเรา ไต่บ้ำมันไปแล้ว ไต่บ้ำมันชวนแล้วกระหืดกระหอบไปไง แต่กระหืดกระหอบถ้ามีสติปัญญาัยบั้งไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด”

ความประมาทในชีวิต ความประมาทในความนึกคิด ความประมาทในวัย ความประมาทต่างๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่านี่คือตัวร้ายเลย ถ้าเรามีสติปัญญานะ มันจะยาว มันจะสั้น มันจะมีดี มันจะสว่างนะ เราไม่ประมาท เราวินิจฉัยทุกๆ อย่งได้ด้วยความชัดเจน แล้ววินิจฉัยสิ่งใดๆ ได้ เราจะมีอายุยืนยาว จะมีอายุสั้น ไม่ยืนยาวกับเขา แต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่เราจะทำคุณงามความดีของเรา ทำคุณงามความดีของเรา

การทำคุณงามความดีของเราเป็นการตัดแต่งพันธุกรรมของจิต ย้ำคิดย้ำคิดจะเป็นจริง เป็นนิสัยของเธอ คนที่คิดดี ทำดี เขาก็คิดดีทำดีของเขาไปเรื่อย ย้ำคิดย้ำทำ ตัดแต่งพันธุกรรมของมันไง ถ้ามันรู้จักคิดดีทำดีขึ้นไปนะ เวลาไปข้างหน้ามันก็จะคิดดีทำดีของมันไป

ถ้ามันคิดร้าย คิดชั่ว มันตัดแต่งไปทางที่ไม่ดีไป เวลาตัดแต่งไปทางที่ไม่ดี เมล็ดพันธุ์พืช ไปปลูกที่ไหน ถ้ามันเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ดี เกิดมาแล้วมันไม่มีประโยชน์ได้เลย ผลผลิตมันก็ไม่ให้ เรา ลงแรงเพื่อรักษา เราไม่ได้สิ่งใดเลย

ทำความดีเพื่อตรงนี้ไง ทำดีเพื่ออะไร ทำดีเพื่ออะไร ทำดีเพื่อตัวเราเองไง ทำดีก็ทำเพื่อ หัวใจตัวเราไง ใจคนอื่นก็ได้ผลประโยชน์จากเราไปด้วยไง เราทำความดีเพื่อหัวใจเรานี้ไง หัวใจ เรานี้แหละ เราฝึกหัด เห็นไหม ลูกหลานเราก็อยากให้เป็นคนดี อยากให้มันคิดดี อยากให้มันทำ ดี ให้มันทำดีนะ แล้วมันบอกเลย แม่ทำไมคนอื่นเขาไม่ทำละ ทำไมจะให้มันทำอยู่คนเดียวละ

ไถ่ของมันเรื่องของเขา ไถ่ของมันเรื่องของเราไง ทำเพื่อเรา ทำเพื่อเราไง ถ้าทำเพื่อเรา ทำ เพื่อเรา ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเข้ามาที่นี้ แล้วทุกๆ คนทำเพื่อเรา ทุกๆ คนเป็นคนดีทั้งหมดเลย มันดีไปเอง สังคมดีแน่นอนเลยถ้าทุกคนเป็นคนดีไป

แต่นี้ อู๋! คนนั้นก็ไม่ดี คนนี้ก็ไม่ได้ ไม่ได้เราก็ไม่ดีด้วย เราก็ตกร้ากับเขาไป

แต่ถ้าเราตกร้าไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ เพราะสติปัญญาของเรา เราทำของเรา ใครจะไม่รู้ ไม่เห็นเรื่องของเขา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ได้แน่นอน ได้แน่นอน แล้วมันได้แน่นอนมันตัดแต่ง พันธุกรรมของมันไปเรื่อย เห็นไหม

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เรา พุททุกวันเลย ๔ อสงไขย ๘ อสงไขยเพราะอะไร เพราะเป็นการยืนยัน ยืนยัน ยืนยันว่า พระพุทธเจ้าเกิดจากตรงนี้ พระพุทธเจ้าเกิดจากการกระทำของท่าน เกิดจากตัดแต่ง พันธุกรรมในใจของท่าน พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

ทำดี ทำดีนะ ทำดี เห็นไหม ดุสิตอนทศชาติ ๑๐ ชาติ ขันติบารมี ไม่พูด กษัตริย์ไม่เชื่อ จับหุ้ดัด ตัดจุมูกให้พูดไม่พูด ทำขนาดนั้นนะ แล้วใจคนที่ตัด คนที่ตัดมันทำชั่ว แต่พระโพธิสัตว์ ทำดี ทำดี ขันติบารมี ทานบารมี ศีลบารมี บารมี ๑๐ ทศกว่าจะมาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทำมาขนาดนั้น ทำไมท่านจะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้

อย่างนี้เสียเปรียบไหม นายพราน ๒ คนนั้นได้กินเนื้อกระทาย ได้มีกำลัง ได้รักษาชีวิต ได้ออกจากป่าไป พระโพธิสัตว์เสียชีวิต แต่ทำเพื่อเขา เสียสละ เสียสละ เพราะท่านทำมาอย่างนั้น ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ที่ท่านลั่นกิเลสไป ท่านต้องสร้างของท่านมา

ถ้าไม่สร้างของเรามา คุณสังคมเขาตีพวกโยม ไล่พวกไปวัดไล่พวกมีปัญหาทั้งนั้นเลย อ้าว! ก็มีสิทธิ์มีทุกขัง ไล่พวกไปวัด ทำไม่ต้องไปวัด ทำไม่ต้องไปวัด ไป ไปวัดหัวใจเราไง อยากรไปไหม ทำไม่อยู่บ้านมันทุกข์มันร้อนนัก เวลาไปวัดไปวา ผู้ที่มาประพฤติปฏิบัติใน วัดมีอะไร มีกระตือรือร้นทางจงกรม มาฝึกหัดหัวใจ เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาของเรา ฝึกหัดใจก็ทำเพื่อเรา อีกแหละ ทำทาน ศีล สมาธิ ปัญญา ทำเพื่อเรา ทำเพื่อเราทั้งสิ้นนะ ทำเพื่อเรา ทำเพื่อเรา แล้วมีมากมีน้อยไม่จำเป็น

แล้วถ้าเขาว่า “ติดบุญ ติดบุญใจ” จะชวนชวาย จะกัณฑ์เยี่ยมสันทาบุญ ไม่ต้อง! ห้าม! ห้าม! ห้าม! ห้ามนะ เพราะพระพุทธเจ้าไม่ให้เป็นอย่างนี้ ทุกข์จากการเป็นหนี้ ห้ามกัณฑ์ ห้ามเยี่ยม เรามีเท่าไร ทำเท่านั้น ไม่มีเลยก็อนุโมทนาไปกับเขา

วันมาฆบูชา เห็นไหม เห็นข่าวไหม เห็นคนเดินเวียนเทียน สาธุ! แหม! มันชื่นใจ ห่มดิน ห่มหัวใจไว้ ไม่มีเงิน ไม่มีอะไรเลยก็ทำได้ ทำความสะอาด ทำจิตอาสาเนี่ยบุญทั้งนั้นนะ ไม่ใช่ ต้องไปชวนชวายหาเงิน หาทองมาท่วมเท ไม่ใช่! คนที่เขาจำเขารวยเขาไม่ช่วยให้ เขาเก็บไว้ในตู้เซฟ เขาไม่แบ่งให้ใครเลย ไล่เราไม่มี เราอยากทำแต่เราไม่มี แต่เรามีหัวใจใจ เราทำเพื่อเรา ทำเพื่อเราไง อย่าไปกัณฑ์เยี่ยมสันทาบุญ ไม่ใช่! ไม่เกี่ยวเลย! ไม่มี! พระพุทธเจ้าไม่สอนอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าสอนนะ เราทำมาหากิน เราได้เงินมาบาทหนึ่ง **หนึ่งสลึงเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่** **หนึ่งสลึงไว้ทำธุรกิจของเรา** **หนึ่งสลึงไว้เลี้ยงชีพในครอบครัวของเรา** มีอีกหนึ่งสลึง **ค้อยฝังดิน** นี้อยู่ในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าสอนชัดๆ เลย ไม่เคยสอนว่าให้ท่วมเทขนาดนั้น ให้ท่วมเทที่หัวใจนี้ ให้ท่วมเทให้มีความหนักแน่นในสติปัญญาเรา นี้ ให้ท่วมเทมีสติปัญญาเท่าทันกับกิเลสของเรา

ให้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา **ท่วมเท เวลาท่วมเท** **ท่วมเทคุณงามความดีของเรา** **ที่เราค้นคว้าหาหัวใจของเรา** ถ้าใครค้นคว้าหาหัวใจของเราเจอนะ **อริยทรัพย์ สุขอื่นใด**

เท่ากับจิตสงบไม่มี สิ่งที่มีค่าที่สุดคือหัวใจของคน คือหัวใจเรานี่แหละ หัวใจที่มันทุกข์มันยากอยู่เนี่ย มันทุกข์มันยากของมัน แต่ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะคุ้มครอง ธรรมะคุ้มครองนะ ด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา คุ้มครองหัวใจของเรา

เขาไปหารุ่นนั้น รุ่นนี้เพื่อมาแขวนคอใจ แต่เรามีพระในใจนะ เรามีธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในหัวใจของเรา คุ้มครองหัวใจของเรา แล้วก็มาฝึกหัดอย่างนี้ เวลาหลวงพ่อบอกว่าให้มีธรรมคุ้มครอง มีธรรมคุ้มครอง แต่ใจเรามีแต่ความคิด มีแต่ความทุกข์คุ้มครอง มีแต่โทษะ ก็ไม่ฝึกไง ธรรมะทุกคนรู้หมดแหละ แต่เราไม่ฝึกไม่หัดมันก็จะมาไม่ได้หรอก

อาหารในสำหรับวางอยู่ตรงหน้า เราไม่หยิบกิน เราไม่ได้กินหรอก กินคืออะไร ตั้งสตินี้ไง สติก็คือสติเรานี่แหละ สติก็ฝึกหัดเรานี่แหละ ระวังรู้อารมณ์นี้แหละ ฝึกหัด เราฝึกหัด ฝึกหัดของเรา ถ้ามันเป็นขึ้นไปได้ไง ธรรมะก็อยู่ที่ตู้พระไตรปิฎก

สมัยที่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านยังไม่ประพฤติปฏิบัตินะ ก็เอาไว้กราบกันไง กราบพระพุทธรูป กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ ไฉย! สมบูรณ์แบบไป

แต่เวลาหลวงปู่มั่นท่านมาประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านเปิดตู้พระไตรปิฎกมา ศึกษา มาแล้วทำ แล้วมีการกระทำไง พยายามหยิบอาหารใส่ปากไง เวลาเดินจงกรมมันทุกข์มันยาก ก็รู้ว่ามันทุกข์มันยาก เวลามันฟุ้งมันซ่าน ก็รู้ว่ามันฟุ้งมันซ่าน เวลามันสงบขึ้นมา เออ! ตำราว่าอย่างนั้น ใช้นั้นมันชื่อของสมาธิ เวลาได้สมาธิมันเกิดจากการกระทำของเรา เราได้เอาอาหารใส่ปากเรา เราได้ดื่ม ได้กิน เห็นไหม มันมีความสุข เห็นไหม ธรรมะมันเกิดจากที่นี้ไง

ไม่ใช่อ่อนนวนอนขอจะเอารุ่นไหนละ เวลาเครื่องรางของขลังจะเอารุ่นไหน เอารุ่นไหน ของเราจะเอารุ่นมรรค ๘

เวลามันเกิดมันเกิดกับเรา เกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญาของเรา ฝึกหัดที่นี้ ฝึกหัดที่นี้ อยู่บ้าน ว่างๆ คิดมาก คิดมากก็พยายามบังคับ**หายใจเข้านิกพูท หายใจออกนิกโร** อย่าไปคิดตามมัน ฟุ้งมันไว้ ฟุ้งมันไว้ แล้วพอมันตามเรามา มันตามเรามา เราควบคุมได้ เราบอก เอ้อ! เราคุมหัวใจเราได้ แล้วถ้าจิตมันสงบนะ มันมีคุณค่าขึ้นมาเลย

เวลาไปวัดไปวา หล่อพระพุทธรูป หล่อพระพุทธรูป อู้ฮู! ทำบุญกันใหญ่เลยนะ แต่หล่อพระในใจทำไม่ได้ พระในหัวใจ หล่อพระพุทธรูป ไปทำบุญกันใหญ่เลย อ้อโฮ! ได้บุญยิ่งใหญ่ ได้บุญมาก ภาษาเรานะก็ได้บุญจริงๆ เพราะอะไร เพราะพระพุทธรูปเราไปสร้างไว้ที่ไหนก็แล้วแต่ เวลาใครกราบไหว้เราได้รับบุญตลอดเวลา มันเป็นสัญลักษณ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้หัวใจของคนที่ไม่ใช่พระในใจเขาต้องอาศัยสัญลักษณ์ที่หมาย เขาถึงจะกราบได้

ไอ้ของเราถ้ามีพระในหัวใจนะ เราจะกราบที่ไหนก็ได้ เราชะลิกถึงพระพุทธรูปเจ้าเรากราบชะลิกถึงพระธรรมก็กราบ ชะลิกถึงพระสงฆ์ก็กราบ หลวงตาท่านะท่านบอกว่า **“วันไหนถ้าไม่ได้กราบหลวงปู่มันท่านนอนไม่ได้”** แล้วหลวงปู่มันท่านนิพพานไปแล้วจะกราบตรงไหนล่ะ ก็กราบถึงสัญลักษณ์ กราบถึงการชะลิกถึงนั่นไง ชะลิกถึงหลวงปู่มันก็ชะลิกถึงหลวงปู่มันไง

หลวงตาท่านถามประจำ ไอ้พวกที่กราบพระ กราบพระ กราบถึงพระใหม่ กราบถึงทองเหลืองหรือ เวลากราบพระ กราบพระ กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบถึงปัญญาคุณ เมตตาคุณ วิสุทธิคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วกราบถึงพระในใจ

ฟังธรรม ฟังธรรม ถ้าเราได้ห่มหัวใจอย่างนี้แล้ว มันจะทุกข์มันจะยากเป็นเรื่องธรรมดา คนรวยคนจนนั่งอยู่เฉยๆ ปวดหมดล่ะ คนรวยคนจนนอนอยู่เฉยๆ ไม่ได้ต้องขยับตลอด การอยู่เฉยๆ การนั่งอยู่ในท่าเดียวไม่ได้ นี่ไงเท่ากัน นั่งอยู่ในท่าเดียวตลอดเวลาไม่ได้ เพราะมันทนไม่ได้ การทนอยู่ไม่ได้คือทุกข์ แล้วไม่มีหรือ ทุกคนมีหมดเลย แล้วใครจะสูงต่ำกว่ากันล่ะ ไม่มีหรอก เท่ากัน แต่ค้นหาหัวใจของตัวเองไม่เจอนี่สิ

เวลาเจอขึ้นมา เห็นไหม เราชักษาหัวใจของเรา รักษาหัวใจของเรา ไปวัดไปวาไปเพื่อเหตุนี้ ไปเพื่อถ้าเป็นบุญกุศลเราก็ตัดแต่งพันธกรรมของเรา เราทำคุณงามความดีของเราเรื่อยไป แต่ถ้าเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ถ้าจิตมันสงบแล้ว นั่นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธรະเลยล่ะ เรากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยสัญลักษณ์ นั่งสมาธิไป พอจิตเป็นพุทธรະ อ้อโฮ! มันรู้ นะ พอมันรู้ ไม่ต้องถามเลย ผีมีไหม นรก สวรรค์มีไหม ไม่ต้องถาม เพราะมันไปเห็นเอง อ้อ! ตัวนี้เอง มันสุข แล้วมันเข้าใจของมันไง พอเข้าใจแล้วอ้อตัวนี้เอง

ส่วนใหญ่แล้วคนทำไม่ถึงสมาธิทั้งนั้นนะ เพราะอะไร เพราะศึกษาธรรมะมาก แล้วเวลาทำอะไรก็ทำด้วยจินตนาการไป คาคาคิดไปไง เท่านั้นนะ เพราะคาคาคิดไปมันสงสัย มันมีความรู้ของเรา ๕๐ เปอร์เซ็นต์ แต่กิเลส ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ก็เลยงง งงอยู่นั้นนะ นั่นอะไร นี่อะไรนะ

แต่ถ้าเข้าไปสงบแล้ว อ้อ! สมาธิมันชื่ออยู่ในพระไตรปิฎก แต่เราทำได้นี่ไง ไอ้โฮ! เป็นอย่างนี้เอง เป็นอย่างนี้เอง เป็นอย่างนี้เองมันเข้าใจ เข้าใจนะ แล้วนี่เป็นอจลศรัทธา ศรัทธาพวกเราคลอนแคลน เดียวเชื่อ เดียวไม่เชื่อ จริงหรือไม่จริง งงไปหมด

แต่ถ้าเป็นอจลศรัทธาไม่ต้องมีใครบอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปี เวลาเป็นกับเรานะชัดเจน ชัดเจน เพื่อเหตุนี้

เวลาดิน เขาจะห่มดินนะ เขาจะใช้หญ้า ใช้ฟาง ฟางข้าว เวลารดน้ำแล้วเอาห่มมันไว้เพื่อความชุ่มชื้น เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น เรามีศีล มีธรรมห่มหัวใจของเรา รักษาหัวใจของเรา ทำให้มันประเสริฐขึ้นมาะ เวลาประเสริฐขึ้นมาไม่ต้องมองใครหรอก ใจเรานี่ประเสริฐ

เวลาพระอรหันต์สมัยพุทธกาลนะเป็นทุกตะเข้ญใจ เป็นคนง่อยเปลี้ยเสียขา มีทั้งนั้นนะ ในหัวใจเขาต่างหากยอดเยี่ยม รูปร่างภายนอกอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าใจมันสมบูรณ์แบบแล้วนะ ทุกอย่างก็สมบูรณ์แบบ

เราถึงพยายามทำกันตรงนี้ไง ใส่อะไรเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัยส่วนหนึ่ง ใส่อะไรสิ่งมีชีวิตต้องอาศัย แต่สิ่งมีชีวิตอาศัยแล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้มีคุณธรรมในใจอีกด้วย นั่นมันถึงจะเป็นสมบัติอันแท้จริงของใจดวงนั้น เอวัง